

O'ZBEKISTONDA IMPORT MAHSULOTLARI STATISTIKASI

Turayeva Gulizahro

Guliston davlat universiteti o'qituvchisi

Zoirov Elyor

Xolmurzayeva Sarvinoz

Anorboyeva Sevinch

Rasulova Surayyo

Guliston davlat universiteti talabalari

Annotatsiya. Bu maqolada, oziq-ovqat mahsulotlari importi yuqori darajada qolgan bo'lib, mamlakatning ayrim tovarlar bo'yicha chet elga qaramligi davom etmoqda. Ayniqsa, don, shakar, go'sht, moy, sut mahsulotlari va sabzavot-mevalar importi ahamiyatli ulushni egallagan. Umuman olganda, ushbu ma'lumotlar respublikaning importga bog'liqligi, xizmatlar eksporti salohiyatining oshib borayotgani va mahalliy ishlab chiqarish imkoniyatlarini kengaytirish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: import, eksport, tashqi savdo, oziq-ovqat mahsulotlari, iqtisodiy o'sish, xizmatlar bozori, sanoat tovarlari, oziq-ovqat xavfsizligi, ichki ishlab chiqarish, iqtisodiy tahlil.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi jadal iqtisodiy o'sish yo'liga o'tgan mamlakatlardan biri bo'lib, tashqi savdo, xususan, import operatsiyalari milliy iqtisodiyotda muhim o'rin tutadi. Importning ahamiyati shundaki, u nafaqat ichki ishlab chiqarish imkoniyatlarini, balki mamlakatning iste'mol darajasini va xorijiy iqtisodiy aloqalarining ko'lami va sifatini ham aks ettiradi.

ASOSIY QISM

Importlar — bu biznes yoki mijoz boshqa mamlakatdan sotib oladigan tovar va xizmatlardir. Bu esa chet el tovarlari va xizmatlarini sotib olayotgan mamlakatdan mablag'larning chiqib ketishiga olib keladi. Ko'pgina mamlakatlar ichki daromadni oshirish uchun eksportni importdan ko'proq qilishga intilsalar-da, yuqori darajadagi importlar o'sayotgan iqtisodiyotni ko'rsatishi mumkin. Ayniqsa, agar importlar asosan ishlab chiqarish vositalari, masalan, uskunalar va texnikalar bo'lsa, import qiluvchi mamlakat ushbu vositalardan iqtisodiyotning mahsuldorligini oshirish uchun foydalanishi mumkin. Mahsulotlar importi mamlakat tashqi iqtisodiy faoliyatining muhim tarkibiy qismlaridan biridir. jahon savdosida. Dunyoda biron bir mamlakat, uning rivojlanish darajasi va farovonligidan qat'i nazar, shunday emas o'zlarini barcha turdagi tovarlar bilan etarli darajada ta'minlashga qodir. Davlat ba'zan ko'proq foyda keltiradi chet eldan mahsulot sotib olish, chunki import paytida ichki xarajatlar tejaladi chet eldan olib kelinadigan tovarlarning narxlaridan kelib chiqqan holda ma'lum bir mahsulotni milliy

ishlab chiqarishni rad etish mamlakat ichida ularni ishlab chiqarish xarajatlari bilan taqqoslaganda pastroq. Importga keladigan bo‘lsak, oziq-ovqat mahsulotlarini yetkazib berish hajmi yuqori darajada qolmoqda: don va undan tayyorlangan mahsulotlar — 1,12 mlrd dollar (+5,3 foiz), shakar, shakar mahsulotlari va asal — 558,2 mln dollar (-2,3 foiz), qahva, choy, kakao, ziravorlar — 385,3 mln dollar (+23 foiz), o‘simlik moylari va yog‘lari — 354,9 mln dollar (+16,4 foiz), go‘sht va go‘sht mahsulotlari — 348,4 mln dollar (+9,1 foiz), sabzavot va mevalar — 348,4 mln dollar (+23,5 foiz), sut mahsulotlari va qush tuxumlari — 211,5 mln dollar (+31,7 foiz).

2023-yilda O‘zbekistonga oziq-ovqat mahsulotlari importi sezilarli darajada yuqori hajmda qolmoqda, bu esa mamlakat ichki ehtiyojlarini ta‘minlashda hali ham chetdan keltiriladigan mahsulotlarga qaramlik mavjudligini ko‘rsatadi. Importda eng katta ulushni don va undan tayyorlangan mahsulotlar (1,12 mlrd dollar) tashkil etgani, ushbu segmentda oziq-ovqat xavfsizligi strategik ahamiyatga ega ekanligini anglatadi.

Ayni paytda, sut mahsulotlari va tuxumlar (+31,7%), sabzavot-mevalar (+23,5%) hamda qahva, choy va ziravorlar (+23%) importining o‘sishi ichki iste‘mol talabining kengayib borayotganidan dalolat beradi. Bu esa aholining turmush darajasi va iste‘mol madaniyatidagi o‘zgarishlarni aks ettirishi mumkin.

Shakar (-2,3%) importining pasayishi esa ichki ishlab chiqarishning biroz faollashganini yoki narxlar ta‘sirida talabning qisqarganini ko‘rsatadi.

Umuman olganda, oziq-ovqat mahsulotlari bo‘yicha yuqori darajadagi import holati ichki ishlab chiqarish imkoniyatlarini kengaytirish, qishloq xo‘jaligida mahsuldorlikni oshirish va oziq-ovqat xavfsizligini ta‘minlash zarurligini yana bir bor ta‘kidlaydi. Yanvar-dekabr oylari yakuni bo‘yicha xizmatlar eksporti hajmi 5,8 mlrd dollarni yoki umumiy savdo eksporti hajmining 21,2 foizini tashkil etdi va 2022-yilga nisbatan 16,2 foizga oshdi. Xizmatlar eksportidagi asosiy ulush transport (43,2 foiz), sayohat (turizm, 41,4 foiz), telekommunikatsiya, kompyuter va axborot xizmatlari (8,5 foiz) va boshqa tadbirkorlik xizmatlariga (3,1 foiz) to‘g‘ri keladi egallaydi.

Shuningdek, xizmatlar importi 2,57 milliard dollarni tashkil etib, faqat 0,7 foizga oshgan. Bu esa ichki bozor ehtiyojlarining muvozanatli qondirilayotganini va xizmatlar sohasida mahalliy imkoniyatlar nisbatan yetarli bo‘layotganini anglatadi.

Kelgusida transport, turizm va IT xizmatlarini ilgari surish orqali bu ko‘rsatkichni yanada oshirish mumkin. O‘zbekistonga sanoat mahsulotlari yetkazib berish hajmi 6,3 mlrd dollarga (+10 foiz) yetdi. Asosiy hajm Rossiya (2,17 mlrd dollar, ulushi 34,3 foiz) va Xitoy (1,95 mlrd dollar, 30,9 foiz), shuningdek, Qozog‘iston (715,2 mln dollar, 11,3 foiz), Turkiya (353,6 mln dollar, 5,6 foiz) va Janubiy Koreya (209,6 mln dollar, 3,3 foiz) ulushiga to‘g‘ri keladi.

XULOSA

O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiy taraqqiyoti sharoitida import mahsulotlari muhim iqtisodiy vosita sifatida xizmat qilmoqda. Import hajmi ortib borayotgan bo‘lsa-da, hukumat tomonidan import o‘rnini bosuvchi mahalliy ishlab chiqarishni rag‘batlantirish bo‘yicha qator dasturlar ishlab chiqilmoqda. Kelgusida import tarkibini diversifikatsiyalash va yuqori texnologik mahsulotlarga e‘tibor qaratish muhim vazifadir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Otabek B. et al. Ishlab chiqarilgan mahsulotning hajmini tahlil qilish //Fan va Tadqiqot Samaralari. – 2025. – T. 2. – №. 4. – C. 37-39.
2. Shohista A. et al. Boshqaruv hisobida hisob siyosatining o‘rni //Fan va Tadqiqot Samaralari. – 2025. – T. 2. – №. 4. – C. 34-36.
3. Turayeva, G. (2023). The significance of sustainability of grain production in the consumer basket. In E3S Web of Conferences (Vol. 420, p. 01019). EDP Sciences.
4. Gulizahro, T. R., Maqsad, B., Elmurod, S., Firdavs, S., & Aziza, T. (2025). Boshqaruv hisobida hisob siyosati tashkil etish. Fan va Tadqiqot Samaralari, 2(3), 99-101.
5. Aziza, T., Shoxrux, B., Izzat, Z., Sulaymon, N., & Gulizahro, T. (2025). Ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirishning iqtisodiy ahamiyati va uni to‘g‘ri hisobga olish. Hamkor konferensiyalar, 1(19), 24-26.
6. Turayeva, G., Tilovbekova, A., Tursunkulova, D., & Abdujabborova, S. (2025). Ishlab chiqarishda zararsizlikni tahlil qilish. Наука и инновация, 3(14), 56-58.
7. Джалилова, С., & Хамидова, Ф. (2025). Роль цвета в формировании национальной картины мира: узбекский и испанский языки в сравнении. Зарубежная лингвистика и лингводидактика, 3(1), 380-384.
8. Mekhrojovna, D. S., & Erkinovna, K. F. (2025). Characteristic features of the semantics of color in the phraseology of the Uzbek language. EduVision: Journal of Innovations in Pedagogy and Educational Advancements, 1(2), 131-136.
9. Sadikova, B. M. (2021). Italian paremiologiyasida antonimik korreliyatsiyali maqollarning semantik xususiyatlari. 23April, 9.
10. Minavvarxon, U., & Muhammadaminovich, M. A. (2024). Paremiologik birliklarning tilshunoslikda tutgan o‘rni, maqsadi, vazifalari. Новости образования: исследование в XXI веке, 3(26), 165-168.
11. Mardonova, R. O., & Raimova, Z. A. (2018). Fairy Tales In Teaching English As A Foreign Language. Гуманитарный трактат, (30), 10-11.
12. Khodjievna, G. (2024). Analysis and comparison of linguistic features of gender communication on the example of Italian and Uzbek literature.